

ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОЩУВАННЯ БОБОВИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ

**ВОРОНКОВА Г.М., аспірант,
ЄРМОЛАСЬ В.М., аспірант,
ГАМАЮНОВА В.В., д-р с.-г. наук, професор, науковий керівник**
Миколаївський національний аграрний університет
e-mail: gatajunova2301@gmail.com

Зернобобові є найстародавнішими і найважливішими культурами світу, з різноманітними формами, текстурою, кольорами та смаковими властивостями.

Вони відіграють важливу роль у сільському господарстві. Є чудовими попередниками у сівозміні, адже збагачують ґрунт цінною органічною масою і азотом, наповнюють його поверхневий шар калієм, кальцієм, фосфором, покращують структурні показники, підвищуючи загалом родючість ґрунту. Бобові культури — це соковита суміш вітамінів і мінералів. Білок, що міститься в насінні зернобобових, багатий незамінними амінокислотами, необхідними людському організму. Крім високого вмісту білка, зерно бобових багате на вуглеводи, антиоксиданти, фітохімічні речовини, залізо, цинк, калій, магній та фолієву кислоту (вітамін B₉). До того ж воно майже не містить насичених жирних кислот і холестерину [1].

Відомо, що всі бобові культури є виключно важливими й необхідними як для народного господарства, так і для сівозміні. Однією з таких рослин, яку українські аграрії люблять найбільше після сої є горох - високобілкова культура, під якою у світі в останні роки зайнято близько 8 млн га площ.

Виробництво рослинного білка, збалансованого за комплексом амінокислот – одне із важливих завдань агропромислового комплексу України. Білок є одним із найцінніших поживних речовин і для кормів, що значно впливає на організм тварин та їх прирости. Не випадково голландський вчений Нульдер (1935) назвав його протеїном (у перекладі з грецького – головний, основний) [3].

Загальновідомо, що будь-яка сівозміна без бобових культур є неповноцінною. Це додатковий легкозасвоюваний, безкоштовний, біологічний азот, активна мобілізація інших елементів живлення та оздоровлення ґрунту загалом значна кількість цінних післязривних залишків.

Горох можна вирощувати без застосування азотних добрив, на долю яких припадає до 30% енерговитрат в інтенсивних технологіях. Необхідно врахувати, що коефіцієнт використання азоту з мінеральних добрив становить до 50-80%, тобто значна частина їх забруднює нітратами ґрунтові води, а біологічний азот повністю використовується живими організмами. З урожаєм зерна гороху 30 ц/га виноситься з ґрунту 150 кг азоту. За рахунок накопичення рослинами гороху в ґрунті біологічного азоту досягається економія внесення азотних мінеральних добрив. Горох, на відміну від зернових культур, завдяки своїй потужній кореневій системі може використовувати поживні речовини з більш глибоких шарів ґрунту, а також засвоювати і вивільнювати важкорозчинні мінеральні сполуки [2].

Зернобобові культури здатні забезпечувати позитивну пролонговану дію на процеси відновлення ґрунтової родючості. Вони утворюють на коренях спеціалізовані структури – бульбочки, що містять N₂-фіксуєчі бактерії. Зв'язуючи вільний азот повітря, і переводячи його у форми, доступні для інших рослин, вони, по суті, є "біологічною фабрикою азотних добрив".

У США загальну потребу сільськогосподарського виробництва в азоті покривають за рахунок: мінеральних добрив на 31%, органічних добрив – на 24%, 45% потреби забезпечується біологічної фіксації азоту.

Виробництву зернобобових культур останнім часом почали приділяти особливу увагу, це пояснюється необхідністю задоволення потреб людини й

тварин у рослинному білку, для чого збільшують площі під "традиційною" для України культурою – соєю й під "екзотичними" – нут, маш (мунг), сочевиця.

З вище сказаного можна зробити висновок, що зернобобові є найстародавнішими і найважливішими культурами світу, з різноманітними формами, текстурою, кольорами та смаковими властивостями. Вони відіграють важливу роль у сільському господарстві. Є чудовими попередниками у сівозміні, адже збагачують ґрунт цінною органічною масою і азотом, наповнюють поверхневий шар ґрунту калієм, кальцієм, фосфором, покращують структуру ґрунту, підвищуючи його родючість в цілому. Бобові культури — це соковита суміш вітамінів і мінералів. Білок, що міститься у зернобобових, багатий незамінними амінокислотами, необхідними людському організму.

І все ж їх слід більш широко впроваджувати у господарствах, адже площі під цими важливими культурами залишаються недостатніми. До того ж в останні роки з'явилися нові сорти і навіть види бобових рослин, зокрема озима форма гороху [4].

Література:

1. Гамаюнова В.В. Зміна родючості ґрунтів південного Степу України під впливом добрив та підходи до їх ефективного застосування у сучасному землеробстві. Агрохімія і ґрунтознавство: спец. випуск до ІХ з'їзду УТГА (30 червня-4 липня 2014 р., м. Миколаїв). – Харків, 2014. - Книга 1. С. 38 – 47.

2. Гамаюнова В.В., Коковіхін С.В., Алмашова В.С., Онищенко С.О. Агробіологічне обґрунтування технології вирощування гороху овочевого в умовах Півдня України (монографія) – Херсон: Айлант, 2017. 183 с.

3. Бабич А.А. Выращивание зернобобовых на корм. Киев: Урожай, 1975. 231 с.

4. Сухова Г.І. Продуктивність гороху залежно від сортових особливостей в умовах Степу. Бюлетень Інституту сільського господарства степової зони НААН України. 2014. №7. С. 88 – 94.